

# Sbírka zákonů a nařízení státu československého.

Částka 25.

Vydána dne 8. dubna 1931.

Obsah: (53.—55.) 53. Nařízení o ochraně zdraví a života dělníků při živnostenském provádění staveb. — 54. Vyhláška o udělení koncese pro normálně rozchodnou elektrickou dráhu drobnou Tivoli—V táboře v Brně. — 55. Nařízení, kterým stanoví se celní přírážka k celní sazbě na vepřový dobytek.

## 53.

### Vládní nařízení

ze dne 26. března 1931

**o ochraně zdraví a života dělníků při živnostenském provádění staveb.**

Vláda republiky Československé nařizuje podle § 74a živnostenského řádu, ve znění zákona ze dne 21. dubna 1913, č. 74 ř. z., a podle § 102, odst. 6., živnostenského zákona pro území Slovenska a Podkarpatské Rusi ze dne 10. října 1924, č. 259 Sb. z. a n.:

### § 1.

Při živnostenském provádění stavebních a zemních prací, s výjimkou staveb mostů, tunelů a staveb vodních, zejména při živnostenském provádění staveb, přístaveb, přestaveb, nástaveb, oprav a bourání budov, vodojemů, továrních komínů, pouličních stok, vodovodů a pod., silnic a drah, jsou všechny osoby, oprávněné k provádění těchto prací, povinny udržovati veškerý materiál, lešení, ochranná zařízení, stroje a nářadí v takovém stavu, jakož i upravit postup prací tak, aby dělnictvo nebylo ohrožováno na zdraví a na životě.

## HLAVA I.

### Předpisy o zamezení úrazů.

#### 1. V y k o p á v k y.

### § 2.

(1) Při vykopávání stavebních jam, základů a při zemních pracích vůbec budiž postupováno vždy směrem shora dolů, a to buď v nepřetržitém svahu, odpovídajícím pevnosti zeminy, nebo v témže svahu stupňovitě. Tvo-

řiti nepažené strmé stěny vyšší než 1'50 m, nebo dokonce převísle stěny a podkopávati, se nedovoluje. Výjimku činí tunelování, používané při stavbě kanalisací, vodovodů a podobných pracích. Tu však nutno pokračovati tak, aby podkopávka byla zajišťována těsným, náležitě silným bedněním, spočívajícím na řádně sestrojených, dostatečně silných a pevných skružích, odpovídajících velikosti kopaného profilu, povaze půdy a od sebe vzdálených ne více než 1 m.

(2) Svislé stěny vykopaných stavebních jam, vyšší než 1'50 m, buďtež zapaženy nebo vzeprény. Nižší stěny musí býti zabezpečeny tehdy, není-li materiál dosti pevný, aby se sám udržel. Při sypkých zeminách a v místech, kde se vyskytuje voda, nebo kde dlužno počítati se stálými a silnými otřesy půdy, zejména v důsledku pouličního ruchu, třeba roubení zhotoviti z omítaných prken, těsně k sobě přiléhajících, aby materiál nepropadával, po případě nutno bednění, spodek pažení a dno ještě utěsniti vhodnými látkami (slamou, mechem, pytlovinou a pod.). Vnikání povrchové vody do výkopů budiž podle možnosti zamezeno a spodní voda patřičně odváděna. Pažení musí vždy zachytiti tlak zemin, jenž při hloubení vzniká, a nutno tu již předem podle výsledku zkušebních sond vypočítati sílu pažení.

### § 3.

(1) Okraje strmých stěn výkopů musí býti obroubeny prkny na stojato náležitě upevněnými, přesahujícími okolní terén alespoň o 20 cm, a musí zůstat v šířce nejméně 0'5 m (podle jakosti půdy, svahu a hloubky výkopu) prosty všeho zatížení zemí, materiálem, povozy a pod. Jakékoliv stavební jámy, jakož i příkopy pro různá vedení (vodovod, kanalisace a pod.), jsou-li hlubší než 1'5 m, buďte mimo to na volných stranách účelně zajištěny.



(2) Při zasypávání stavebních a základových jam smí se pažení odstraňovati postupně od spodu jen v míře, ve které se jáma zasypává.

(3) Na vnější straně bednění u vypažení jam nesmí býti ponechána prázdná místa.

#### § 4.

Před započítím práce, zvláště však za deštivého počasí, v době tání, po delších přestávkách, jakož i po každém trhání výbušninami, buďte prohlédnuty stěny výkopů i s pažením, očištěny od uvolněných částí hmoty a náležitě zabezpečeny proti sesutí.

#### § 5.

Zához na vnějších stranách zdí, postavených ve výkopových jamách, smí býti prováděn teprve tenkrát, když zdi dosáhly zatvrdnutím patřičné pevnosti. Vykopávají písek a podobný materiál ze stavebních jam pod úroveň základů jest zakázáno.

#### § 6.

(1) Vedle dosavadních staveb, jsou-li mělčeji založeny nežli nová stavba, smějí býti nové základy a zvláště k nim potřebný výkop prováděny toliko po částech, po každé o délce nejvíce 2 m a po předchozím nutném vzepření, jakož i po odborném zabezpečení sousední budovy.

(2) Proti ulicím, cestám, dvorům a podobným místům smí se prováděti hlubší výkop pro základy jen po částech nepřesahujících délku 4 m, při čemž třeba stěny zároveň řádně a bezpečně vypažiti. V úplně sytké zemině a v ohybech budiž zřizováno na místo vodorovného pažení svislé, podle potřeby i hnané.

#### § 7.

(1) Do výkopu hlubšího než 2 m postaveny buďte podle potřeby žebříky k výstupu a sestupu.

(2) Prkna položená přes výkopy, haldy zeminy, písku a pod., a sloužící pro chůzi nebo pro jízdu s ručními kolečky, musí býti dostatečně silná, na koncích řádně usazena a v místech nebezpečného prohnutí podeprěna. Přejezdy přes příkopy hlubší než 1,5 m nechť jsou bezpečně ohrazeny.

(3) Předchozí ustanovení o vykopávkách (§§ 2—7) neplatí při provádění rýh drenážních, vodovodních a podobných v nezastavěném území až do hloubky 1,8 m.

## 2. Studniční šachty, kanály a žumpy.

### a) Všeobecné.

#### § 8.

Studnařské práce buďte prováděny toliko osobami oprávněnými za vedení a dozoru jejich nebo jejich zástupců (polířů). Při studničních pracích v zemité půdě smějí býti zaměstnávány jen osoby, obeznalé s příslušnými výkony.

#### § 9.

(1) Dříve nežli se někdo spustí nebo vstoupí do studně, šachty, žumpy, kanálu nebo do starých uzavřených podzemních prostor a pod., musí býti zjištěno, není-li tam jedovatého nebo dusivého plynu, což se nejjednodušeji stane, vyjma případ, uvedený v následujícím odstavci, pozvolným spuštěním obyčejné svítilny s hořícím světlem. Zjistí-li se uhasnutím světla nebo jinakou zkouškou, že jest tam dusivý plyn, budiž odstraněn vývěvami nebo ventilátory; nebylo-li by jich po ruce, vlitím horké vody nebo spuštěním okovů, naplněných nehaseným vápnem, jež krátce před tím bylo polito studenou vodou. Teprve když se opětovanými zkouškami zjistí, že již nehrozí nebezpečí, smí se tam vstoupiti.

(2) Dá-li se předpokládati, že jsou v šachtě třaskavé plyny, na př. v blízkosti bahnitých míst, hniijících látek (stoky), poblíže hnědohuelných dolů, plynových potrubí, odpadků z továren a pod., nesmí býti provedena zkouška hořícím světlem, nýbrž třeba použití jiného prostředku, na př. spuštění hornického bezpečnostního kahance (Dawy-ho), náležitě upraveného pro pozorování shora, provedení biologické zkoušky (na př. spuštění živé myši), nebo jiného spolehlivého způsobu.

(3) Dělníci pracující ve studnách musí býti zabezpečeni záchrannými provazy nebo lany k signalisování.

### b) Roubení nových studničních a jiných šachet nebo jam.

#### § 10.

Studničné nebo jiné šachty čtvercového průřezu, pokud se nevyhlubují v pevné skále, musí býti za všech okolností přiměřeně roubeny, k čemuž nutno použití omítnutých fošen náležité tloušťky a za vzpěry dřev vhodné síly. Lešenová dřeva v studničné šachtě musí míti kromě dostatečné síly potřebný podklad a býti zajištěna proti posunutí přibitím podložek, železných skob atd.



## § 11.

(1) Kruhovitě šachty v drobinách nebo písčnaté půdě nesmějí býti vyhlubovány bez roubení hlouběji než 1'50 m. Zda a jak dlouho může býti kruhovitá studna vyhlubována v pevné půdě bez roubení, jest ponecháno posouzení a dozoru oprávněné osoby, nebo jejího odborně vzdělaného zástupce (§ 8) a jest nezbytně třeba, aby práce ve studniční šachtě byly prováděny za řádného dozoru osoby oprávněné k provádění těchto prací nebo jejího odborně vzdělaného zástupce.

(2) Při provádění kruhovitých studen z hotových skruží ze železového betonu budiž bedlivě přihlíženo k tomu, aby veškeré skruže měly po celou dobu provádění výkopu přesně svislou polohu. Vyšínuté skruže musí býti znovu správně usazeny, nebo nahrazeny jinými. Hloubka podkopání základní skruže nesmí činiti více než 20 cm. Aby skruže řádně dosedly, buďte podle potřeby shora zatíženy.

## § 12.

(1) Při studňovém zakládání musí se s uložením věnce a s vyzdíváním studny započítí již při hloubce 2 m. Se zděním budiž tak pokračováno, aby horní plocha zdíva byla stále alespoň 80 cm nad úrovní okolního terénu, aby bylo zabráněno pádu dělníků do hloubené jámy.

(2) Šachtové studny, prováděné rypadly a vtíráním z terénu, aniž by se do nich vstupovalo, nevyžadují vyroubení.

## § 13.

(1) Žebříky, používané ke vstupu do studničních šachet, musí býti na více příčlích upevněny.

(2) Byly-li při vyhlubování v nevyroubených studničních šachtách části trhány výbušninami, buďte studniční stěny po trhání pečlivě prohlédnuty a podle potřeby vzepřeny.

(3) Při hloubení studní výbušninami smí se náboje odpalovati jen shora, a to dělníkem, který je dole upravoval.

(4) V šachtách budiž pečováno o stálé větrání. Zvláště nutno větrati po delších pracovních přestávkách (po neděli) a po odstřelování.

## § 14.

(1) Při vyhlubování příkopů pro vodovod, kanalisaci a pod., musí býti odborně roubeno. Vybraný materiál budiž ukládán zpravidla ve vzdálenosti 0'5 m od okraje příkopu. Ostatně

se poukazuje na ustanovení §§ 2—7 („Vykopávky“).

(2) U ulic, silnic a sousedních hranic, jakož i vedle staveb buďte kanalisační práce, příkopy atd. prováděny teprve po uskutečnění potřebných vzepření.

c) *Doprava vybraného materiálu.*

## § 15.

(1) Těžné nádoby nesmějí býti naplňovány až po okraj. Nejsou-li železné, mají býti přiměřeně okovány. Lana musí býti s těžnými nádobami nerozdělatelně spojena nebo opatřena bezpečnostními háky, zdvihadla pak západkami a brzdami.

(2) Pokud běží o únosnost lan a používání vytahovadel, poukazuje se na ustanovení §§ 45 až 53.

(3) Doprava osob nákladním výtahem není dovolena.

## § 16.

(1) Otvor studny budiž proti spadnutí lidí, vykopaných i stavebních hmot a pod. pečlivě ohrazen a kromě toho pro dělníka obsluhujícího výtah opatřen částečným krytem fošnami, na něž musí býti stavěna těžná nádoba. Vybraná půda, materiál, nářadí atd. nesmějí býti ukládány blíže než 1'50 m od okraje studny.

(2) Ve studniční šachtě budiž ve výši člověka zřízen ochranný kryt, pod kterým musí dělníci dole pracující při vytahování a spouštění materiálu vstoupiti, aby byli chráněni před padajícími předměty.

d) *Odstraňování roubení.*

## § 17.

(1) Při vyzdívání studny smí při vodorovné poloze obedňovacích fošen býti odstraněna najednou po každé jen jedna fošna, a to teprve tenkrát, když zdívo bylo pevně doplněno až k dolní hraně této fošny. Je-li při velmi sypké půdě, drobině atd. odstranění také jen jedině obedňovací fošny nebezpečno, nesmí býti zapažení studny na celou výši sypké vrstvy vůbec odstraněno, nýbrž musí býti zasypano.

(2) Nežli se při hnaném pažení odstraní pažící fošny, musí býti zdívo zaházeno až k nejbližšímu vodorovnému věnci.

(3) Zához vyzdívky musí býti po vrstvách pevně upěchován.



## 3. Jámy a prohlubně.

## § 18.

(1) Jámy na vápno a jiné prohlubně na staveništi, jako vchody ke sklepům, osvětlovací šachty, příkopy, kanály, studniční šachty, nádržky atd., buďte bezpečně přikryty nebo, nelze-li jich zakrýti, tak pevným zábradlím ohrazeny, aby osoby nemohly do nich spadnouti. O tato ochranná opatření mají se starati a zejména je udržovati v náležitém stavu ty oprávněné osoby, které jámu nebo prohlubeň daly zřídit, po případě ony, jejichž dělníci v ní pracují nebo jinak jí používají. Neprovedou-li jmenované osoby předepsaných ochranných opatření, protože jich pro sebe již nepotřebují, nechť tak učiní zaměstnavatel, jehož zaměstnanci jsou tím ohroženi.

(2) Jámy na hašení vápna, misidla na maltu, na beton a podobné prohlubně, buďte umístěny tak, aby nepřekážely chůzi a dopravě, dále aby osoby při nich zaměstnané nebyly ohroženy předměty padajícími s lešení nebo se stavby. Podle potřeby budiž nad ohroženými dělníky zřízena ochranná střeška.

## 4. Lešení.

## a) Všeobecné.

## § 19.

(1) Každé lešení budiž postaveno za odborného dozoru (§ 95, odst. 1.) patřičně pevně a bezpečně a budiž v tomto stavu i udržováno.

(2) Součástky lešení a výtahy použité při stavbě (štenýře, sloupy, lyžiny, nosníky, vzpěry, prkna, patentní závěsy, žebříky, provazy, lana, řetězy, kladky, kladkostroje, zdvihadla atd.) buďte před postavením lešení prohlédnuty osobou, oprávněnou k provádění stavby nebo od ní ustanoveným dozorcem, po případě stavbyvedoucím (§ 95, odst. 1.), jsou-li bezpečné. Zejména musí být použité dříví zdravé, o síle, odpovídající očekávanému zatížení lešení a nijak nezeslabené ve svém průřezu dřívějším upotřebením. Vyčnívající hřebíky nutno náležitě ohnouti nebo odstraniti ještě před dopravou, vždy však před dalším upotřebením dřev, prken atd., jakož i hned při bourání lešení.

(3) Materiál k lešení potřebný budiž stavi-  
telem nebo jinou osobou oprávněnou ku provádění stavebních prací dodán vždy v patřičném množství a bezvadné jakosti. Používání litých hřebů se nedovoluje. Skoby používané při stavbě lešení buďte vždy tak zaráženy, aby byly namáhány na tah a nikoli na tlak.

## § 20.

Lešení buďte v přiměřených obdobích, nejmeně čtrnáctidenních, dále po delších přerušcích práce, po bouři, deštivém nebo větrném počasí, po silném sněžení prohlédnuta dozorcem (stavbyvedoucím), ustanoveným oprávněnou osobou, provádějící stavbu. Tento dozor (stavbyvedoucí) zjistí, jsou-li lešení dosud v řádném stavebním stavu. Žebříková lešení buďte prohlédnuta každodenně před započítím s prací. Zavěšená lešení s příslušnými závěsnými provazy, řetězy a pod. buďte přezkoušena před každým upotřebením. Upevnění vystrčených trámů pro lešení budiž prohlédnuto denně. Zjištěné nedostatky buďte vždy ihned odstraněny.

## § 21.

(1) Lešení směji být zatížena pokud možná jenom stejnoměrně a přiměřeně své únosnosti a způsobu své stavby. Zejména jest se vyvarovati přílišného soustředění materiálu a osob na jednom místě. Materiál skládaný na lešení nesmí překážeti ani chůzi ani dopravě. Shazování břemen, jakož i seskakování osob na lešení hlouběji položená jest zakázáno. Stavební a lešenový materiál nebo jiné předměty smí se s lešení shazovati na zem toliko výjimečně a jen do řádně ohrazené nebo hlídané prostory.

(2) Upevňování lešení na okapní žlaby, odpadní roury, okenní rámy, hromosvody a jiné nepevné předměty jest zakázáno.

(3) Každé lešení vyšší než 1'90 m musí být na volné straně opatřeno plným ohrazením z prken nebo aspoň zábradlím 1'0 až 1'2 m vysokým. Podlaha lešení budiž na okraji obroubena na stojato připevněným prknem, 25 až 30 cm širokým (záklópka), aby lidé, materiál, nástroje atd. nemohli spadnouti. Toto ohrazení nebo zábradlí budiž připevněno z vnitřku ke štenýřům, sloupcům nebo pod.

## § 22.

(1) Lešení musí být zpravidla zřízeno na všech volných stranách stavby a musí zároveň podélně přesahovati budovu nejmeně o 60 cm, aby mohly být bezpečně provedeny práce na koncích průčelí (omítky, osazení okapních žlabů atd.). Řádné definitivní štenýřové lešení nutno postupně zřizovati také již při provádění nosné konstrukce stavby ze železového betonu, a to i v případě děleného zadání práce železobetonářské a zednické.

(2) Zdění z vnitřku budovy (přes ruku) je dovoleno jen při stavbě přízemních objektů.



Při vyšších stavbách dovoluje se zdění přes ruku výjimečně jen tehdy, brání-li zřízení řádného hlavního lešení závažné důvody (právní, technické, komunikační a pod.). V tom případě má být zeď vyvedena zpravidla na 6 vrstev cihel na podlahu vnitřního lešení, z něhož se má přes ruku zdít, a budiž zde zřízeno k zadržení padajícího materiálu nebo náhodou se zřítivšího dělníka alespoň ochranné lešení vysunuté, nejméně 1·5 m široké a bezpečně ohrazené záklopkou i zábradlím. Toto lešení musí být podle postupu stavby zřizováno vždy v úrovni nejbližší nižší podlahy pod pracovištěm.

(3) Není-li při montáži železné kostry stavby možno postavit zároveň hlavní lešení, jest třeba podle postupu stavby zřizovati ochranné lešení.

#### § 23.

(1) Při velikém zatížení nebo neobyčejné výši musí být upotřebeno lešení náležitě zesílených, svázaných, sešroubovaných nebo jinak sestavených k tomuto účelu za odborného dozoru.

(2) Nezatížené podlahy na vysokých lešeních volně stojících (na lešeních věží a pod.) buďte zabezpečeny proti stržení větrem.

#### § 24.

Při bourání lešení musí být učiněna vhodná opatření, aby trámy, prkna, svorníky, skoby atd. mohly být bezpečně spouštěny nebo jinak dolů dopravovány bez ohrožení osob pod lešením. Skoby nutno při uvolňování držeti v ruce.

#### b) Štenýřová a sloupová lešení.

#### § 25.

(1) Štenýře a sloupce musí obdržeti mírný sklon k průčelí stavěného domu a pevnou opěru zakopáním a upěchováním i uklínováním do země alespoň do hloubky 1 m, nebo u sloupců řádným připevněním na dřevěnou podložku, aby se nemohly ani do země zatlačovati, ani na stranu uhnouti. Zemina kolem štenýřů a sloupů budiž i vrchem tak upěchována, aby dešťová voda nemohla do zasypané jámy vsakovati a půdu pod štenýři promáčet. Jednotlivé, nebo i na sebe narovnané cihly a pod. nesmí sloužiti nikdy za podklad sloupům, štenýřům, nosníkům, kozám, žebříkům atd.

(2) Vzájemná vzdálenost a síla jednotlivých štenýřů a sloupů řídí se podle očekávaného zatížení a rozměrů nosných vodorovných

trámů na ně uložených. Spojení štenýře se sloupem, lyžinami a jinými součástkami musí být upraveno náležitě pevně. Nahrazování sloupků smyčkami z provazu nebo drátu není přípustné.

#### § 26.

(1) Nastavování štenýřů při lešeních vyšších nechť se děje aspoň v nejvyšším patře použitím příložky, přechínající styk štenýřů neb sloupů v patřičné délce na obě strany a náležitě přitažené na obou koncích. Styk štenýře nebo sloupku průběžného má být umístěn nejméně ve vzdálenosti 1 m nad nebo pod lyžinou. Nahrazování železných skob ke spojování štenýřů a sloupků lyžin hřebíky se zakazuje.

(2) Styk lyžin musí být upraven vždy přímo nad sloupem a musí být podložen krátkým trámcem nebo přiměřeně silnou fošnou.

(3) Příčné tránce, zapuštěné na jednom konci do zdiva, musí míti aspoň na 15—20 cm pevný podklad a být zajištěny proti vytažení ze zdi nebo pootočení uklínováním a podobným zařízením.

(4) Příčníky, směřující proti otvoru ve zdi, musí být položeny na výměny, které nutno podle potřeby náležitě podporovati, ztuziti a zajistiti proti jakémukoli posunutí.

#### § 27.

(1) Lešení musí být zabezpečena proti každému posunu náležitým způsobem (zakotvením dovnitř stavby, zavětrováním). Zavětrování buďte upevněna na štenýřích a uspořádána úhlopříčně přes celé lešení nebo alespoň střídavě v každém druhém nebo třetím poli přes celou výšku a šířku lešení. Jest zakázáno zavěšovati na skoby (tedy bez řádných podpor) části lešení, na které vstupují osoby nebo se skládá materiál.

(2) Ve všech patrech lešení, kde se pracuje, nebo kam musí dělníci vstupovati, budiž zřízena ze zdravých, omítaných prken o síle aspoň 2·6 cm — 3 cm těsná podlaha, náležitě silná, nejméně 2 m, a pokud se na ní zřídí pomocná lešení, 3—3·50 m široká, sahající ke zdi, ke vnitřním štenýřům nebo sloupům. Podlaha nesmí na konci přechínati; jinak nutno ji nad poslední podporou bezpečně ohraďiti.

(3) Styk prken musí být upraven buď na dvou nosnících, položených vedle sebe, nebo prkna musí přesahovati přes jedno pole nosníků. Nahrazovati podlahu dvojité položenými slabšími prkny, t. zv. topinkami, není dovo-



leno. Při vícepatrových lešeních musí býti zřízena těsná podlaha nejen v patře, kde se pracuje, nýbrž i v patře bezprostředně nižším.

(4) Chůze mezi patry lešení budiž upravena schody, rampami nebo žebříky tak, aby se mohlo jimi vystupovati na lešení a pracoviště toliko od patra k patru.

c) *Vysunutá (vysazená) lešení.*

§ 28.

(1) Vysunutých lešení smí se používati toliko k opravným pracím, k natírání a barvení, k čištění nebo k nástavbám a k menším stavebním pracím na dosavadních budovách. Při novostavbách smí se jich upotřebiti jen tehdy, když k postavení lešení štenýřového nebo sloupového není vůbec potřebného místa, na př. proti sousedům při štítech, zdech požárních a p.

(2) Lešení musí býti široké nejméně 2 m; zřídí-li se na něm pomocné lešení, musí míti nejméně 3 m šířky. Jen u vysunutých lešení ochranných (§ 22, odst. 2.) jest přípustná šířka minimálně 1'50 m.

(3) Trámy (krakorce) pro vysunuté lešení musí býti uvnitř budovy obzvláště bezpečně vzepřeny, po případě s trémovím svázány a zajištěny proti každému posunutí a vytažení. Na venek nutno krakorce alespoň ob jeden opřítí o zeď náležitě silnými vzpěrami. Tyto vzpěry mohou odpadnouti jen tehdy, je-li použito krakorců zvláště silných a v uložené části dostatečně dlouhých, jež jsou se stropní konstrukcí tak pevně spojeny, že tvoří se stropnicemi jeden statický celek. Nejkrajnější prkno podlahy budiž dobře připevněno ke každému krakorci. Vysunuté lešení musí býti s volných stran ohrazeno, jak již bylo uvedeno při štenýřových lešeních.

(4) Kozy na vysunutých lešeních musí býti postaveny a upevněny zvláště pečlivě.

d) *Žebříková lešení.*

§ 29.

(1) Jednoduchých lešení na žebřících smí se upotřebiti toliko na dosavadních budovách, a to jen k lehčím pracím, kde se pracuje s nepatrným množstvím materiálu, jako na př. při omítkách, natírání, barvení a podobných pracích.

(2) Žebříky musí míti náležitě silné štenýry z rovně rostlého zdravého dřeva a nemají se stavěti přímo na zem, dlažbu a pod., nýbrž třeba je zapustiti přiměřeně hluboko do země.

Kde to není možno, nutno je postavit na pevný prkenný podklad tak, aby oba štenýry žebříku spočívaly na podkladu plnou tíhou stejnoměrně. Při tom se musí vhodným upevněním zabrániti sklouznutí žebříku s podložky. Horem musí býti žebříky bezpečně a trvanlivě upevněny; použije-li se k tomu vysunutých trámů, buďtež trámece náležitě zakotveny. Vzdálenost žebříků nesmí činiti více než 4'5 m.

§ 30.

(1) Při nastavování necht' se žebříky přesahují aspoň o 1 až 1'5 m a necht' jsou mezi sebou náležitě pevně spojeny (železnými háky, spojkami, šrouby, provazy a pod.).

(2) Spojení žebříkového lešení s budovou musí se provést bezpečným a trvanlivým způsobem, zvláště u žebříků krajních a rohových. Jest třeba se také postarati o řádné podélné ztužení lešení.

(3) Postrannímu posunutí lešení musí býti zabráněno uhlopříčným zavětrováním, provedeným alespoň ob jedno patro po celé délce lešení a dobře připevněným ke štenýrům každého žebříku.

§ 31.

(1) Lešenová prkna buďte náležitě silná a přibližně tak široká jako příčle žebříku. O jejich upevnění buď postaráno. Nepoužívá-li se ku podporování prken lešení speciálních konsolových nosníků, t. zv. laviček, musí prkna spočívatí spolehlivě na příčlech a na obou stranách přechínáti žebříky nejméně o 20 cm a na koncích lešení nejvýše o 50 cm.

(2) Konsoly pro podlahu buďte náležitě zavěšovány a bezpečně upevněny.

(3) Lešení nutno zříditi tak, aby sahala pokud možno blízko ke stěně, aby se zabránilo spadnutí osob nebo materiálu mezi lešení a budovu.

§ 32.

(1) Zvenku budiž lešení ohrazeno aspoň dvoutýčovým zábradlím. Je-li prostora mezi lešením a budovou širší než 40 cm, nutno lešení také s této strany zabezpečiti stejným způsobem. Nejlépe se upevní zábradlí na železných konsolách, přišroubovaných ke štenýrům žebříků.

(2) Neposkytuje-li lešení samo o sobě bezpečný výstup a sestup, nutno za tím účelem upravití zvláštní žebříky od patra k patru.

(3) Na ochranu proti padajícím předmětům budiž zřízena na frekventovaných místech v potřebné výši nad zemí ochranná střecha



s mírným sklonem k budově nebo k ulici, v tomto případě však s ochranným prknem.

e) *Zavěšená lešení.*

§ 33.

(1) Zavěšená lešení jsou přípustná jen pro menší opravné práce na dosavadních budovách, na př. pro opravy omítek, natírání a barvení. Taková lešení smějí být zavěšena jenom na náležitě silných a bezpečně upevněných vysunutých trámech bezvadnými provazy, před použitím vyzkoušenými.

(2) Upevnění závěsných lan na vyložených konstrukcích (trámech) budiž takové, aby se smeknutí nebo posun závěsů byly vyloučeny. Při zavěšených montážních lešeních lze upotřebiti místo provazů též řetězů nebo neohebných železných tyčí o dostatečné pevnosti.

(3) Nejvyšší počet dělníků, kteří smějí prolévat na zavěšeném lešení, jakož i ostatní jeho zatížení buďte trvale a bezpečně vyznačeny na kleci, právě tak jako nejmenší přípustná síla závěsných provazů.

§ 34.

(1) Každé strojní výtahové zařízení na zavěšených lešeních musí být opatřeno rohatkou se západkou a brzdou, není-li postaráno o ústrojí samosvorné, zabráňující náhlému nebo nežádoucímu spouštění lešení. Každé ozubené soukolí musí být zakryto ochranným příklopem.

(2) Zavěšené lešení budiž zabezpečeno vhodným způsobem proti kývání a opatřeno s volných stran pevným a nejméně dvoutýčovým nebo mřížovým zábradlím. Závěsné háky zavěšených lešení musí být opatřeny uzávěrou, aby se zabránilo vysmeknutí provazu a pod.

(3) Prodlužování klecí není dovoleno. Rovněž jich nesmí být používáno za opěry jiných lešení.

f) *Lešení na kozách.*

§ 35.

(1) Kozového lešení jako hlavního smí být používáno jen při stavbě přízemních budov. Kozy k lešení použité musí být ze silného zdravého dřeva nebo z jiného únosného materiálu. Tělo dřevěných koz nechť jest spojeno s nohou na čepy nebo pláty a šrouby; nohy musí být mezi sebou a s tělem řádně ztuženy.

(2) Lešení na kozách musí být po délce, rovnoběžně se zdí, náležitě vyztuženo, aby bylo vyloučeno podražení koz při dopravě materiálu a pod.

(3) Staví-li se kozy na zem, budiž pečováno o dostatečně pevný podklad. Kozy postavené na lešení nesmějí nikdy stát na nekrytých trámech, nýbrž musí spočívat na těsné a náležitě silné podlaze.

§ 36.

(1) Pro výstup a sestup dělníků na lešení a s lešení zřízeného na kozách musí být vždy po ruce dostatek přiměřených žebříků. Šplhání na lešení po nohách koz a seskakování s lešení není dovoleno.

(2) Podlaha lešení na kozách nechť jest 1'5—2 m široká. U lešení na kozách 1'9 m vysokých (sáhových) nebo vyšších budiž podlaha na okraji obroubena prknem na stojato; mimo to třeba zříditi s volných stran ještě pevné zábradlí.

(3) Kozy buďte na lešení tak postaveny, aby zbyl dostatečný prostor k dopravě materiálu. Stavění koz na sebe, aby byla zvýšena podlaha štenýřového nebo vysunutého lešení, není dovoleno. Prázdných sudů od cementu a podobného materiálu, beden, narovnaných cihel nebo jejich úlomků, konví atd., nesmí se upotřebiti k podkládání koz.

g) *Skružová lešení.*

§ 37.

(1) Skružové lešení musí být podle zatížení odborně zřízeno a tak postaveno, aby se před odstraněním mohlo odlehčiti. Při jeho rozebrání třeba postupovati s největší opatrností za odborného řízení.

(2) Výstupy a pracoviště na lešení buďte přiměřeně zabezpečeny.

*Otvory v lešení.*

§ 38.

Veškeré otvory v lešení a v podlahách všeho druhu, jako pro příčky, budoucí definitivní výtahy, různá vedení, světlíky a podobná zařízení, musí být bezpečně zakryty nebo ohrazeny po celém obvodu zábradlím a záklopkou. Otvory, sloužící k dočasné dopravě materiálu, jako pro házečky, dopravu trámů atd., musí být ihned bezpečně zakryty, přestane-li se jich používati. Odstraněná ohrazení buďte ihned znovu upevněna.



## 5. Žebříky.

## § 39.

(1) Žebříky používané na stavbách musí býti odborně zhotoveny ze zdravého, rovného dřeva náležité síly. Užívání železných žebříků se dovoluje. Než se žebříků upotřebí, dlužno se přesvědčiti o jejich bezpečnosti. Shledané vady buďte ihned odstraněny.

(2) Příčle musí býti od sebe vzdáleny asi 33 cm a ve štěríněch pevně vetknuty nebo tak upevněny, aby se neotáčely, ani když se schnou. Poškozené buďte nahrazeny ihned novými. Není dovoleno nahrazovati scházející nebo poškozené příčle železnými pruty, přibítymi nebo přišroubovanými latěmi bez zapuštění. Zapuštěním latí nesmí se pevnost žebříku nebezpečně zmenšiti.

(3) Žebříky delší než 6 m musí býti kromě krajů ještě na jiných místech, vzdálených od sebe nejvýše 4 m, staženy plochými příčlemi nebo železnými svorníky, aby se nemohly rozdvíjeti.

## § 40.

(1) Žebříky musí býti tak dlouhé, aby podlahu patra, ke které vedou, přesahovaly alespoň o 1—1,5 m ve směru žebříku.

(2) Při vysokých patrech nebo při veliké délce žebříků musí býti žebříky pevně ztuzeny proti prohnutí a postrannímu pohybu.

(3) Žebříky smějí býti postaveny toliko na pevný základ, nikdy ne na bedny, cihly nebo podobné nejisté podložky. Kromě toho musí býti dobře upevněny, aby nemohly ani uklouznouti, ani se převážiti. Na lešení nutno je postavit na podložená prkna náležité síly a připevniti skobami. Nikdy nesmí žebřík jako používaný komunikační prostředek vésti k jednotlivým trámům nebo fošnám.

(4) Užívali se žebříků, stojících mimo lešení a vedoucích přímo k některému patru, musí býti postaráno o dostatečně široký, bezpečný přístup a výstup.

## § 41.

(1) Zřídí-li se u staveb vyšších než jednopatrových spojení od poschodí k poschodí žebříky, musí býti postaveny, jde-li o více než deset dělníků, vždy alespoň dva žebříky, jeden pro vystupování, druhý pro sestupování, a to pokud možno tak, aby při přechodu s žebříku na žebřík v témž směru děl se obrat po každé na tutéž stranu.

(2) Žebříky nesmějí býti stavěny k okraji

lešení, ani nad sebou státi tak, aby padající předměty mohly zasáhnouti dolejší žebřík.

(3) Otvory, jimiž vyúsťují žebříky v podlahách, nutno mimo vlastní stranu výstupu ohraditi pevným zábradlím.

## § 42.

(1) Je-li nutno žebříky nastavit, musí býti kromě náležitého ztuzení vždy tak spojeny, aby horní žebřík byl svým širším koncem aspoň na délku 1—1,5 m přivázán na dolní žebřík bezvadnými konopnými provazy, nebo upevněn železnými objímkami (třmeny). Takovéto prodlužování žebříků lze připustiti jen výjimečně a při nepatrném zatížení. Nastavování žebříků latěmi prostě přibítymi je nepřipustné.

(2) Dvojitě žebříky (malířské a stupňové) musí býti zabezpečeny náležitě upevněnými provazy, řetězy, dráty nebo pod. tak, aby se nemohly nebezpečně rozevřiti.

## § 43.

(1) V prostorách s hladkou podlahou a na schodech musí býti žebříky při práci zvlášť zabezpečeny proti uklouznutí.

(2) Pojezdých vysunovacích žebříků možno použiti k menším opravám a čištění, jsou-li dělníci na nich pracující opatřeni ochranným pásem s bezpečnostním hákem.

(3) Žebříků nesmí se používat ku pravidelné dopravě břemen a nesmí se jich také upotřebiti v poloze vodorovné jako přechodů, pracovišť a pod.

(4) Při všech pracích, jež se vykonávají se žebříků jen opřených ve výši větší než 5 m, jako na př. čištění oken, stítů a pod., musí žebříky držeti silná osoba.

(5) Paty žebříků nutno vždy zabezpečiti proti sklouznutí.

## 6. Rampy.

## § 44.

(1) Není-li po ruce hotových schodů, budiž na každé stavbě upravena alespoň jedna bezpečná rampa (stoupadlo, chodba). Při rozsáhlých stavbách budiž zřízeno takových ramp více.

(2) Rampy buďte založeny pokud možno široké, aby se dvě osoby mohly pohodlně vyhnouti, a buďte tak pevné, aby se pod přecházejícími osobami značnější měrou neprohýbaly. Stoupání ramp má býti pokud možno



ve sklonu 1 : 3 nebo menší, nesmí však nikdy býti větší než 1 : 2.

(3) Plocha, po které se vystupuje, nechť je po šířce ve vzdálenosti kroku opatřena stupátkovými lištami. Je-li plocha rampy kluzká, musí býti posypána popelem, pískem nebo podobnými hmotami. Podlahová prkna musí býti k podporám pevně přibita.

(4) Na každé rampě musí býti na zevnitřní straně a u oken i dveřních a podobných otvorů, vedle nichž je rampa vedena, zřízeno pevné zábradlí, jaké je předepsáno k ohrazení lešenových podlah. Odstává-li rampa od zdíva více než 40 cm, musí býti taková zábradlí zřízena též podél celé její vnitřní strany.

(5) Rampy a schody, po nichž se pravidelně dopravují břemena, musí míti v každém poschodí odpočívadla, na něž by se břemena mohla postavit.

## 7. Provazy, lana a řetězy.

### § 45.

(1) Při provádění stavebních prací smí býti užíváno kromě řetězů toliko ohebných konopných provazů a bavlněných nebo drátěných lan.

(2) Bezvadnost a únosnost provazů, lan a řetězů budiž zjišťována před každým jejich použitím odbornou prohlídkou. Chatrné nebo jinak poškozené řetězy a provazy buďte ihned řádně opraveny, nebo vyměněny, kdyby jejich opravení nebylo možné s dostatečnou bezpečností.

(3) Řetězy a provazy pro daná břemena nedostatečně unosné buďte vyloučeny z užívání.

(4) K vytahování nebo spouštění materiálu těžkými nádobami nesmí býti upotřebeno řetězů nebo provazů s jednoduchými háky, nýbrž s háky bezpečnostními (dvakrát ohnutými, karabinkami, háky s bezpečnostními kroužky a pod.).

(5) Nastavování a spojování ocelových lan a úprava ok na lanech dějž se zvlášť bezpečně. Spojování lan jednoduchými uzly jest nepřipustno.

(6) Při dopravě ostrohranných předmětů, vázaných do provazů, lan nebo řetězů, dlužno zabezpečiti hrany vhodným obalem, aby se zabránilo možnému sesmeknutí provazu, lana nebo řetězu a jejich prodření.

(7) Uvazování břemen k vytahování, spouštění nebo k jiné dopravě buď svěřeno jen zkušeným osobám.

## 8. Vytahovadla a zdvihadla.

### a) Všeobecné.

### § 46.

(1) Při zvedání těžších břemen budiž použito vhodných zdvihadel (výtahů, jeřábů, diferenciálních kladkostrojů a pod.) a upotřebeno bezpečných lešení. Vytahovati taková břemena těžší než 3 q lanem na kladce nebo otáčivými jeřáby, upevněnými na jednotlivých lešenových štenýřích, není dovoleno.

(2) Na všech výtazích a zdvihadlech (jeřábech) budiž zřetelně a trvale význačena jejich únosnost v kilogramech. Před prvním upotřebením na stavbě budte veškeré výtahy vyzkoušeny. Můstkové nákladní výtahy, motorová zdvihadla a jeřáby budtež podle platných předpisů přezkoušeny v přiměřených obdobích, alespoň však jednou za půl roku. O těchto zkouškách dlužno vésti na stavbě záznamy, jež třeba na požádání předložiti úředníku živnostenské inspekce, konajícímu prohlídku.

(3) Před použitím zvedacích zařízení musí se osoby, pověřené jejich obsluhou a dozorem nad nimi a znalé dobře jejich konstrukce, přesvědčiti, že veškeré součásti, zejména pohyblivé, jako řetězy, lana, háky, západky, brzdy, ozubená soukolí, kliky a pod., jsou v dobrém stavu. Shledané nedostatky nutno ihned odstraniti.

### § 47.

(1) Výtahy na materiál musí býti zřízeny vždy ve zvláštním lešení, dostatečně silném a pečlivě zařízeném, aby se otřesy a záchvěvy strojního výťahu nepřenesly na ostatní lešení a aby osoby v blízkosti zaměstnané nebyly ohroženy pádem materiálu. V nejvyšší poloze kleci buď upraveno zařízení, které samočinně znemožňuje další stoupání kleci. Nad místem nakládacím budiž u paternosterů zřízena ve výšce 2 m ochranná střecha náležité velikosti a z materiálu dostatečné síly.

(2) Dráha výtahů na materiál (paternosterů, můstkových či plošinových výtahů, konsolových výtahů upevněných na sloupech [štenýřích], zdviháků [navijáků] s těžnou nádobou, rumpálů s těžkými nádobami a pod.) musí býti po celé výšce až k zemi obedněna nebo olatována na způsob šachty tak hustě, aby dopravovaný materiál nemohl z šachty vypadnouti. Vynechány mohou býti jen otvory o nejmenší nutné výšce pro nakládání a vykládání.

(3) Tyto otvory buďte zabezpečeny proti spadnutí osob nebo materiálu s lešení do



šachty, proti nebezpečnému nahlížení do výtahové šachty a proti vstupu pod dopravované břemeno. Otvory musejí býti stále dobře osvětleny, buď přirozeně nebo uměle.

(4) U můstkových výtahů buďte uzávěry otvorů šachty zařízeny na samočinné uzavírání alespoň při zemi a podle postupu stavby vždy v nejvyšším patře. Otvory v mezipatrech, kde se nevykládá nebo nenakládá, musí býti stále a bezpečně uzavřeny.

#### § 48.

(1) Pro dorozumívání dělníků, zaměstnaných u výtahů v jednotlivých patrech, s řidičem výťahu budiž zřízeno účelné zvonkové nebo světelné signální spojení.

(2) Není dovoleno používatí výtahů na materiál k dopravě osob, nakláněti se do výtahové šachty nebo vstupovati na výtah, není-li ve své poloze tak bezpečně zajištěn, že nemůže sjetí, i kdyby se uvolnilo nosné lano.

(3) U každého nakládacího nebo vykládacího otvoru šachty budiž tento zákaz zřetelně a čitelně vyznačen. Je-li nutno, aby dělníci při vykládání materiálu z kleci vstupovali na její podlahu, musí klec míti řádné zachytací opatření, nebo býti podložena nebo vzepřena, aby při práci na kleci nevisela jen na laně.

#### § 49.

(1) Hnací ústrojí vytahovadel, zdvihadel, jeřábů a podobných zařízení, jakož i veškerá ozubená soukolí, kotouče atd., buďte v dosahu dělníků účelně a bezpečně přímo zajištěny ohrazením, zákryty nebo podobně.

(2) Navijecí hřídele výtahů musí míti po stranách příruby, aby bylo znemožněno sesmeknutí lana.

(3) Užívá-li se elektrického pohonu, buďtež vedení proudu, jakož i příslušné přístroje bezpečně chráněny proti dotyku nepovolanými osobami. Používání holých nebo nedostatečně izolovaných drátů je zakázáno.

#### § 50.

(1) Stavební hmoty, nástroje a podobné předměty buďte dopravovány pouze v takových nádobách nebo zařízeních, jež zamezují jejich vypadnutí. Překládání těžkých nádob jest zakázáno. Předměty určené k dopravě buďtež do výťahu ukládány řádně tak, aby jejich části nepřečnívaly přes nosnou podlahu.

(2) Zvláštní péče budiž věnována vázání vytahovaných nebo spouštěných trámů, nosníků,

prken, kamenů, aby jejich vysmeknutí ze závěsu bylo vyloučeno. Směr dopravy dlouhých kusů buď řízen zvláštním pomocným lanem.

#### § 51.

(1) Dělníci, zaměstnaní při vytahování a spouštění břemen musí se tak postavit, aby při přetržení lana nebo řetězu a podobných poruchách nemohli přijíti k úrazu. Chůze a pobyt pod břemeny volně se vznášejícími jsou zakázány.

(2) Při výtazích nutno zřídit bezpečné stanoviště obsluhujícího dělníka, a to tak, aby mohl pozorovati dopravu břemene výtahem.

(3) K obsluze vytahovadel a zdvihadel budiž použito jen zkušených dělníků.

#### b) Vytahovadla malty.

#### § 52.

(1) U obyčejných vytahovadel malty (rumpál s jednou nebo dvěma těžními nádobami visícími na provazech) musí býti hřídel tak vysoko nad stanovištěm dělníků, aby jej nemohli dosáhnouti ani nataženými rukama, anebo buď hřídel tak přikryt, aby se ho dělníci nemohli dotýkati. Před vytahovacím otvorem budiž fošnová podlážka lešení opatřena příbitymi latěmi (podlážkovými lištami). Ve výšce prsou budiž zřízena podélná tyč nebo rukojeť, které by se řidiči provazu mohli držeti volnou rukou.

(2) Rumpál musí býti opatřen jednou nebo dvěma západkami (podle počtu těžních nádob) a pásovou nebo jinou bezpečně účinkující brzdou. Používati rumpálů (hřídelů s ruční klikou) bez západky není přípustno.

#### c) Jeřáby a zdvihadla.

#### § 53.

(1) Jeřáby a zdvihadla buďte opatřeny západkou a pásovou nebo jinou bezpečně účinkující brzdou. Má-li býti břímě spouštěno svou vlastní vahou, musí býti u dvou chodů zřízena západka, která zamezuje samočinné zrychlení chodu.

(2) Pojezdne a otočné jeřáby, na nichž jsou dělníci, musí míti lešení nebo galerie náležitě bezpečné a ohrazené proti spadnutí lidí a materiálu.

(3) Pojezdne stožárové jeřáby musí spočívat na pevném podkladě. Vodorovná přídržná kolejnice budiž řádně zakotvena, buďto šikmými táhly zapuštěnými v zemi, anebo upev-



něním ve zdivu stavby, dostatečně pevném. Jeřáb musí být před použitím náležitě vyzkoušen. Obsluha budiž svěřena spolehlivému jeřábníku, obeznamému s celým zařízením.

(4) Pod břemenem dopravovaným jeřábem nesmí se zdržovati nebo procházeti dělníci, což budiž zakázáno vyhláškou, umístěnou na příhodném místě poblíž jeřábu.

(5) Při bouřce a každém přerušení práce musí být vedení proudu k jeřábovým motorům vypnuto.

(6) Stálá stanoviště řidičů jeřábů a zdvihadel musí být náležitě chráněna proti vlivům povětrnosti.

## 9. Dopravní zařízení.

### a) Posunovačská služba.

#### § 54.

(1) Posunují-li se železniční vozy na vlečné koleji lidskou silou nebo tažnými zvířaty, buďte dány posunovačům sochory k brzdění, podkladné klíny nebo podobné předměty. Dělníci jsou povinni těchto pomůcek používat. Posunují-li se na téže koleji zároveň ještě jiné vozy lidskou silou, budiž po ruce dělník, který má jít před posunovaným vozem a toho dbáti, aby byla příslušná trať volná a pro jízdu bezpečná. Při posunování nutno zachovávatí přiměřenou vzdálenost mezi vozy. Posunovači smějí jít jen po straně vozu a nesmějí vstupovati mezi kolejnice. Spínání vozů za jejich pohybu se zakazuje.

(2) Posunují-li se vozy tažnými zvířaty, buďte upotřebeno tažných řetězů nebo tažných provazů aspoň 2,5 m dlouhých. Tažná zvířata buďte stále vedena rukou a pokud možno mimo kolej. Koná-li se takové posunování na kolejích ve svahu, budiž kromě řidiče po ruce ještě alespoň jeden dělník, který má zastavit pohybuji se vozy vhodnými prostředky, je-li toho třeba.

(3) Železniční vozy buďte tak zajištěny, aby nemohly samy přijít v pohyb.

#### § 55.

(1) Koná-li se posunování motorickou silou, buďte učiněna opatření, kterých je třeba pro řádnou jízdu železniční.

(2) Na nákladních drahách, které jsou ve svahu, budiž pečováno o spolehlivé brzdění tím, že se dodá dostatečný počet brzditelných vozů (aspoň  $\frac{1}{3}$ ).

(3) Při dopravě břemen na kolejích ve svahu a uvnitř stavení budiž dbáno zvláštní

opatrnosti. Konec kolejí na drahách ve svahu buď zajištěn proti sjetí vozů zarážecí úpravou.

(4) Točnice v průměru plošiny přes 1 m a posunovač buďte postavena ve své správné poloze vhodnými úpravami a v ní stále zabezpečena.

### b) Doprava těžkých břemen.

#### § 56.

(1) Nakládání, doprava a skládání těžkých břemen děj se za odborného dohledu. O bezpečný provozní stav dopravních a nakládacích prostředků, vozidel a zdvihadel, kolejí a podobných zařízení budiž tak pečováno, aby nebyla ohrožena ani bezpečnost dopravy, ani bezpečnost zaměstnaných dělníků nebo cizích osob.

(2) Líhy nebo šikmo položené trámy, upotřebené k nakládání a skládání, buďte zabezpečeny proti nahodilému sklouznutí nebo překlopení a buďte v zimě zbaveny ledu, jakož i posypány pískem, popelem a pod. Vozidla buďte zabezpečena vhodnými úpravami proti překlopení.

(3) Trámy, prkna a dříví vůbec, cihly atd., musí se ukládati tak, aby bylo znemožněno jejich skutálení, překocení nebo zřícení. Při dopravě válců, trub, sudů a pod., buďte učiněna vhodná ochranná opatření proti uvolnění těchto předmětů.

#### § 57.

(1) Vozíky k dopravě na polních drahách a pod. musí být tak zařízeny, aby při vyklápení stály na kolejích pevně a nepřevrhly se ani při mocném trhnutí.

(2) Výklopník musí mít pohodlně ovládatelné zarážecí zařízení, jež jej spojuje pevně a bezpečně s podvozkem. Zarážka budiž upravena tak, aby dělník při jejím uvolňování nebyl výklopníkem nebo vyklápeným materiálem nijak ohrožen.

(3) Spojování vozíků musí být umožněno takovým způsobem, aby každé nebezpečí úrazu bylo vyloučeno.

(4) Vozíky buďte opatřeny spolehlivě účinkujícím zarážecím zařízením. Pro brzdaře musí být na vozíku bezpečné sedadlo nebo stanoviště.

## 10. Opatření uvnitř staveb.

#### § 58.

(1) Pokud se osazují nebo odkrývají trámy a nosiče, nesmí se pod nimi pracovati, není-li postaráno o bezpečnou ochrannou střechu.



(2) Stropní konstrukce a pod. buďte ihned po osazení upravením záklopů, kleneb atd. uzavřeny, nebo buďte nosníky stropů (traversy, trámy) neprodleně po osazení zatímně, avšak úplně a těsně přikryty omítnutými prkny, alespoň 2,5 cm silnými, anebo konečně otvory vedoucí k nekrytým trámovištím bezpečně ohrazeny. Stejně nutno zajistiti i otvory, jež vedou do volných prostranství, světlíků, nedokončených schodišť a sklepů, jakož i otvory ve stropech, zejména pro schody, žebříky, výtahy a pod.

(3) Při osazených již schodech, dokud není zřízeno konečné zábradlí, budiž zřízeno prozatímní pevné, ochranné ohrazení. Ostatní schody nutno stejně zabezpečiti pevným zábradlím s volných stran. Totéž platí o různých rampách, chodbách, balkonech, terasách a pod., pokud přístup k nim není bezpečně uzavřen.

(4) Spojení (chodby, schody) a pracoviště v nezakrytých místnostech buďte opatřena bezpečnými ochrannými stropy, střechami neb ochrannými lešeními proti spadnutí osob nebo předmětů.

(5) Při montáži železné kostry stavby nesmí se pracovati pod těmi místy stavby, kde se právě dopravují, vytahují a montují železné součástky konstrukce.

(6) Má-li býti materiál dopravován po záklopnicích podlahách nebo na ně ukládán, musí býti tyto podlahy zřízeny z prken náležitě silných, po případě musí býti na nich upraveny ještě zvláštní podlahy z fošen.

## 11. Práce na střeše a jiné podobné nebezpečné práce.

### § 59.

(1) Pokud se vytahují součásti krovu a střechy a staví střecha, musí býti přerušena práce pod dotčenými místy, není-li postaráno o bezpečnou ochrannou střechu.

(2) K zabezpečení prací na střechách, okapu, římsách, při novostavbách, nástavbách a jiných stavbách musí býti lešení, zřízené ku provádění stavby až k okapu, tak dlouho ponecháno, pokud hlavní práce tesařské, klempířské a pokryvačské na střeše nebyly skončeny, nebo musí býti na tu dobu upraveno blízko pod hlavní římsou bezpečné lešení vysunutě, jež přečnívá okap, resp. hlavní římsu alespoň o 1 m a jest opatřeno na zevní straně ohrazením z prken po způsobu bednění, alespoň 1 m vysokým. Při střechách mansardových musí

býti toto ochranné lešení nejméně 1,50 m široké.

### § 60.

Při nebezpečných pracích, zejména pokryvačských, při shazování sněhu, čištění oken, zřizování hromosvodů, některých pracích klempířských, sklenářských a natěračských, při stavbě továrních komínů, montáži vysokých železných konstrukcí a podobných pracích musí dělníci používati bezpečnostních pásů a provazů, patřičně upevněných, jež jim jejich zaměstnavatel sám dodá a které musí býti na místě potřeby vždy po ruce. Ochranný provaz nebo pás budiž připevněn ke zdravému a pevnému součástem krovu a podobným pevným součástem, nikdy však ke střešním latím.

### § 61.

(1) Při novém krytí skleněných střech, při jejich větších opravách a vůbec při střešních pracích na budovách, kde střecha je zároveň stropem, musí pod střechou, nebo dotčenou její částí býti zřízeno lešení, pokryté pevně a těsně prkny a bezpečně ohrazené s volných stran. Totéž platí pro nátěr železných konstrukcí střech, pro opravu světlíků atd. Odpadky skla buďte ihned odstraňovány. Vrchem nutno pro chůzi položit na otevřenou konstrukci dostatečně silná přeložená prkna.

(2) Práce na střechách, římsách, štítech a arkýřích (klempířské, malířské, sklenářské, truhlářské atd.) smějí býti prováděny jen tenkrát s kozových lešení nebo se žebříků, když kozy nebo žebříky byly postaveny na bezpečných lešeních, podlahách a pod. a když jsou zajištěny proti sesmeknutí. Používatí sudů a podobných předmětů za podklad k lešení není dovoleno.

(3) Okna smějí býti zasklívána jen s bezpečných lešení nebo žebříků.

(4) Dělníci nesmějí vstupovati na střechy v obuvi s podrážkami umožňujícími sklouznutí.

## 12. Bourání.

### § 62.

(1) Bourání budov nebo jejich částí a jiných staveb smí se dít pouze za odborného vedení a s největší opatrností, jen po patrech, postupně shora dolů. Strhovati najednou celé části stavby, jako pilíře, zdi, komíny atd. není dovoleno. Toliko volně stojící zdi, štítové stěny, komíny a pod., stojí-li osamocené, smějí býti najednou strhovány nebo trhány (rozstřelovány) za stálého odborného vedení. Části



bourané stavby hrozící sesutím bud'te náležitě zabezpečeny.

(2) Za podobných okolností jest dovoleno trhati výbušninami betonové bloky, základy strojů a pod. Při všech trhacích pracích musí býti přítomen odpovědný činitel, který ručí za přesné dodržování příslušných předpisů. Před povalením stavby budiž místo, kam dopadne, uzavřeno a na komunikacích k němu vedoucích postaveny hlídky.

(3) Bourání nebezpečných částí staveb, na př. kleneb a pod., nesmí býti prováděno v úkolu.

### § 63.

(1) Podlaha v jednotlivých patrech nesmí býti dříve odstraňována, dokud nebyly zbourány zdi a stěny patra nad její úrovní.

(2) Pro bourání staveb, jejichž obvodové zdi jsou vyšší než 6 m, jest zpravidla zřídití řádné podélné lešení s podlahou aspoň 1'20 m širokou.

(3) Bourání nižších obvodových zdí, bez použití venkovských lešení, děž se toliko s podlahy nebo s lešení, na př. kozového na podlaže postaveného. Totéž platí i o stěnách vnitřních, neposkytují-li dělníkům bezpečného stanoviště. Při bourání nesmějí dělníci státi nad sebou bez ochrany.

(4) Při bourání zdí, přiléhajících k veřejným komunikacím, dvorům a podobným místům, musí býti podél nich zřízen dostatečně silný kryt na ochranu chodců.

(5) Zábradlí se schodů, podest a pod. smí se odstraňovati jen postupně s bouráním jednotlivých pater, jinak jest tu třeba zřídití ochranná ohrazení.

(6) Při bourání zdí, nesoucích balkony, arkýře a podobné výstupky, vyčnívající značněji z budovy, budiž dbáno, aby se tyto výstupky nezřítily předčasným odklizením zatěžujícího zdiva, zakotvení a pod.

(7) Shnilé a jinak porušené trámy, nosiče, schody atd. nutno před bouráním náležitě podepřítí.

(8) Hřebíky vyčnívající ze starých dřev a prken dlužno ihned odstraňovati nebo ohýbati.

(9) Snášení kleneb děž se, pokud to způsob konstrukce připouští, postupně, a to buď v pásech (na př. při valené klenbě), anebo rozebíráním ze středů (zrcadlová klenba). Jen tehdy, není-li možno užiti jednoho z uvedených způsobů, lze přikročiti ke sražení klenby. Při strhování kleneb musí býti prostor pod klen-

bou uzavřen. Vyžaduje-li toho konstrukce klenby, budiž zřízena přiměřená podložka.

(10) Budovy, které rozbouráním přiléhajících staveb pozбудou své opory, bud'te řádně zabezpečeny.

### § 64.

(1) Aby se zamezilo obtížné prášení, bud'te zdivo a ssuť stále kropeny. Při spouštění ssuti budiž užíváno dřevěných krytých potrubí (skluzů), opatřených na dolním konci mokrým pytlovým rukávem, neupotřebí-li se ke spouštění materiálu jiných prostředků, na př. výtahů. Odbírání ssuti z potrubí pouhou rukou není dovoleno. V době, kdy se skluzů nepoužívá, bud'te vřazovací otvory zakryty. Používání otevřených skluzů není přípustno.

(2) Hromadění ssuti v patrech jest zakázáno. Shazovati odtud kámen, ssuť, železo a podobný materiál do nehlídaných míst, není dovoleno; jinak se musí místo ohraditi nebo každá doprava přes ně jiným způsobem zameziti.

(3) Trámy a nosníky smí se spouštěti jen jeřáby a podobnými prostředky, nebo po lanech, řetězech a po šikmých plochách dobře zajištěných.

### 13. Jiné bezpečnostní předpisy.

### § 65.

(1) Stavební i bourací práce bud'te prováděny především při denním světle. Po dobu práce prováděné za tmy nebo za šera nutno pracovní místa, příchody atd. náležitě osvětlovati tak dlouho, dokud jsou dělníci na stavbě nebo na staveništi. Rovněž budiž pečováno o přiměřené osvětlení všech nedostatečně osvětlených pracovišť, příchodů, schodišť, žebříků, ramp atd. Přístup na neosvětlená místa stavby budiž dělníkům zakázán.

(2) Použije-li se k osvětlení staveniště světla elektrického, musí býti u východů, na schodech, chodbách a podobných místech postaráno o osvětlení bezpečnostní, neodvislé od zdroje hlavního osvětlení.

(3) Veškeré osvětlovací předměty musí býti bezpečně zavěšeny. Lamy pro lehce prchavá svítiva s hořáky, umístěnými pod nádržkou na svítivo, bud'te kromě toho tak zavěšeny, aby bylo vyloučeno silnější zahřátí této nádržky. V místnostech, ve kterých se dělníci trvale zdržují, nesmějí býti ukládány takové lamy, ani jejich svítivo.

(4) Při osvětlení svítiplynem nebo acetylenem nutno — kromě ohledů na bezpečnost



proti požáru — přiměřeně dbáti ustanovení nařízení ministerstva obchodu ve shodě s ministerstvem vnitra, zemědělství a železnic ze dne 18. července 1906, č. 176 ř. z., a vládního nařízení ze dne 26. května 1925, č. 124 Sb. z. a n., jimiž se vydávají předpisy o tom, jak se zřizují, užívají a udržují zařízení pro rozvádění a upotřebení hořlavých plynů (plynový regulativ), dále ustanovení nařízení ministerstva obchodu, vnitra, veřejných prací a železnic ze dne 10. září 1912, č. 185 ř. z., a vládního nařízení ze dne 26. května 1925, č. 123 Sb. z. a n., o výrobě a užívání acetylénu, jakož i o obchodě s karbidem.

(5) Vodící dráty elektrického osvětlení a jiná vedení proudu, jakož i elektrické přístroje používané na stavbách buďte bezpečně chráněny proti bezděčnému dotyku a budiž dbáno předpisů a normálí vydaných Elektrotechnickým svazem čsl., pokud nebudou vydány příslušnými úřady předpisy úřední.

(6) Při provádění stavebních nebo opravných prací poblíže elektrického vedení, zejména o vysokém napětí, jest se postarati o to, aby proud byl vypnut, anebo vedení se všech stran tak zabezpečeno, aby se předešlo nebezpečnému doteku.

(7) Pokud jde o ukládání a používání látek ohněm nebezpečných, výbušných atd., platí příslušné zvláštní předpisy.

#### § 66.

(1) Při pracích, u kterých mohou býti ohroženy oči zaměstnaných dělníků, jako při tlučení šterku, vysekávání děr do kamene, opracování kamene, hrubém opracování kamene, používání žíravín, broušení na smirkových kotoučích a podobných pracích, musí dělníci nositi účelné ochranné brýle, ochranná stínítka nebo masky na obličej. Na ochranu jiných, na blízku pracujících dělníků buďte zřízeny, je-li toho třeba, ochranné stěny nebo ochranné sítě, aby odletujícími úlomky nemohl býti nikdo zraněn.

(2) Dělníci, pracující s hmotami silně prašícími (cement, vápenný prach), buďtež podle potřeby vyzbrojeni účelnými respirátory.

(3) Dělníci, kteří pracují ve vodě, buďte opatření účelnou nepromokavou obuví.

(4) Dělníci, kteří jsou zaměstnáni dopravou ostrohranných nebo špičatých předmětů, buďte opatření pevnými kožemi na ochranu rukou nebo rukavicemi z pevného materiálu. Chůze po stavbě na boso jest dělníkům zakázána.

#### § 67.

(1) Doprava stavebního materiálu nadhazováním dovoluje se jen v přízemku. Podávání cihel dělníky stojícími na žebřících jest dovoleno nejvýše od patra k patru. Vystupovati při práci na konve, bedny nebo podobné vratké a nepevné podklady nesmí se trpěti.

(2) Kde se hmoty, nářadí nebo náčiní urovňává ve větším množství na sebe, budiž pečováno vhodnými opatřeními o to, aby se uložené věci nesesuly nebo nepřevrhly.

(3) Skládky cihel budiž tak umístěny, aby ji jezdící povozy neohrožovaly. Odběr těchto hmot musí se dít tak, aby tato práce neohrožovala zaměstnané dělníky. Zmrzne-li povrch hromady písku, nesmí se při vyhrabávání materiálu tvořiti dutiny ohrožující pracující dělníky.

(4) Shazování materiálu a částí lešení na neochrazená nebo nehlídaná místa jest zakázáno. Rovněž není dovoleno hromadění stavebních a lešnových hmot ve schodištích nebo na odpočívadle, pokud by vadilo komunikaci.

(5) Opravy budov (bílení, omítání, natírání zevnitřních rámců oken a pod.) smějí býti prováděny na prostých žebřících toliko v přízemí nebo nejvýše v prvním patře. Ve vyšších patrech budiž upotřebeno vysunutých, žebříkových nebo zavěšených lešení.

(6) Při stavebních pracích užívaný materiál, lešení, pracovní náčiní, strojní zařízení, ochranná opatření atd., buďtež udržovány stále v dobrém a úplně upotřebitelném stavu. Také musí býti v dobrém stavu udržovány veškeré chodby, pracoviště atd.

#### § 68.

(1) Nejprísneji budiž vyhláškami zapovězen vstup na stavbu v době pracovní nepovoláním osobám.

(2) Osoby, které trpí padoucností, křečemi, občasnými mdlobami, závratí, nedoslýchavostí, silnou krátkozrakostí anebo jinými tělesnými slabostmi nebo vadami v té míře, že by tím při některých pracích byly vydány kromobyčejnému nebezpečí nebo ohrožovaly by spoludělníky, nesmějí býti zaměstnány pracemi tohoto druhu.

(3) Opilé osoby buďte vůbec vyloučeny z práce. Kouření uvnitř budov a požívání lihových nápojů při práci a obchod lihovými nápoji na stavbě jsou zakázány.

(4) Ženy smí býti užívány toliko k lehčím pracím, nikdy však při vytahovacích materiálu



a při strojích. Ženám po šestém měsíci těhotenství zakazuje se práce s břemeny jakéhokoli druhu. Při čištění oken v patrech budiž používáno ochranných pásů.

(5) Hochům do 18 let stáří jest obsluha motorů, výtahů a pracovních strojů, jako i doprava těžkých břemen zakázána. Nakládání a vykládání lehčích břemen u výtahů hmot jest z tohoto zákazu vyňato.

#### § 69.

(1) Za náledí, mrazu nebo sněhu musí býti chodby, schody, lešenové podlahy, lávky, rampy atd., vystavené vlivům počasí, jakož i horní plochy zdí, pracuje-li se na nich, posypávány pískem, popelem nebo podobnými sypkými hmotami. Žebříky musí býti zbavovány ledu a sněhu.

(2) Při provádění staveb silničních, železničních a při pracích dlaždičských budiž dbáno příslušných předpisů dopravního řádu.

(3) Dveře místností, v nichž jsou postaveny hnací stroje výtahů, míchaček na beton, rozvodné desky a podobná zařízení, musí býti vhodně označeny a za nepřítomnosti obsluhače uzamčeny.

(4) Opravy v továrních objektech buďte podle možnosti prováděny v době, kdy se nepracuje. Vždy je nutno zastaviti nebo bezpečně zajistiti stroj, v jehož dosahu se pracuje.

#### 14. Zacházení s nebezpečnými látkami.

#### § 70.

(1) Asfalt, dehet a jiné lehké zápalné látky smějí se vařiti toliko v takových kotlech a nádobách, k nimž je po ruce poklop dobře přiléhající, aby vzniklý oheň mohl býti ihned udušen. Poklop nechť je zpravidla upraven tak, aby se dal otevírati a zavíratí bez nebezpečí popálení. Rovněž třeba dbáti toho, aby nádoba nebyla z vnějšku znečištěna hořlavou látkou. K hašení ohně budiž vždy pohotov v dostatečném množství suchý písek, hlína nebo podobná hmota, jakož i lopata. Vaření smí prováděti jen spolehlivý dělník.

(2) Vaření látek, vytčených v odst. 1., poblíž snadno vznětlivých hořlavin jest zakázáno. Vaření dřevitého cementu a jiných střešních nátěrů na prkenných podlahách jest dovoleno jen tenkrát, když kamna jsou postavena na vrstvě písku, alespoň 10 cm silné.

(3) Při dopravě a zpracování horkých látek budiž opatrně postupováno, aby se dělníci ne-

popálili nebo neopařili. Dopravní nádoby nesmějí se plniti až po okraj a nositi před hrudníkem. Nutno též dbáti, aby dopravní cesty byly volné a nepracovali pod nimi lidé.

#### § 71.

(1) Láhve a nádoby s kyselinami, benzinem, jedy nebo jinými zdraví škodlivými tekutinami musí býti nápadně označeny a uloženy pod závěrou.

(2) Dělníci s otevřenými ranami nesmí zacházeti s jedovatými nebo žíravými látkami.

(3) Při pracích s tekutým olovem třeba přísně dbáti, by olovo přišlo do styku pouze se suchými plochami. Zbylé tekuté olovo musí se nalíti do suchých, plochých nádob, kde se nechá ztuhnouti.

(4) Rozehřívání plynových potrubí a vyhledávání jejich netěsností smí se dítí jen s patřičnou opatrností. Je-li cítiti plyn, nesmí se netěsnost vyhledávati hořícím světlem a nesmí se do dotčeného prostoru vstupovati se světlem dříve, dokud není otevřením oken a dveří tak provětrán, že plyn není znatelně cítiti.

(5) Pro uschování trhadel a manipulací s nimi platí příslušná ustanovení obsažená v nařízení ministra obchodu ve shodě s ministrem vnitra ze dne 29. května 1908, č. 116 ř. z., a ve vládním nařízení ze dne 26. května 1925, č. 116 Sb. z. a n., jimiž se vydávají předpisy pro živnostenské provozování kamenných lomů, hlinišť, pískoven a šterkoven.

#### 15. Betonářské práce.

#### § 72.

(1) Práce betonářské smějí býti prováděny jen za odpovědného vedení osob odborně náležitě způsobilých a osvědčených, za stálého dozoru zkušených a spolehlivých mistrů nebo polířů.

(2) Veškerá lešení, bednění a jejich podpory musí býti bezpečně zřízeny a musí zejména vydatně vzdorovati prohnutí a účinkům přechování betonu. Musí se také dáti lehký a bez nebezpečí odstraňovati. Podpory a skruže buďte postaveny na klíny, hrnce s pískem, šrouby, seříznuté špalíky nebo jiná zařízení, aby se bednění mohlo snižovati pomalu a bez otřesu ponenáhlem jejich uvolňováním.

#### § 73.

(1) Pro podpory bednění buďte volena dřeva pokud možno nenastavovaná. Z celkového počtu všech podpor smí býti nejvýše po-



lovina nastavovaných. Nastavované podpory smějí býti stavěny toliko střídavě s podporami z jednoho kusu. Stykové plochy nastavovaných podpor musí na sebe doléhati vodorovně a hladce. Místa styku buďte zabezpečena přibitými, aspoň 70 cm dlouhými, dřevěnými příložkami (pláty) proti vyhnutí a vybočení. Při podporách z kulatého dřeva budiž použito tří, při podporách z hraněného dřeva čtyř příložek pro každý styk. Podpory, nastavované více než jedenkrát, jsou nepřipustny. Pro nebezpečí vybočení nebudiž styk položen do střední třetiny podpor. Podpor slabších než 7 cm nebudiž používáno.

(2) Podpory s vytahovacím zařízením nebo se železným prodloužením se nepovažují za nastavované, když je styk náležitě zabezpečen (šrouby nebo jinak).

(3) Podpory musí míti nepoddajný podklad ze dřeva (hraněná dřeva, fošny). Zatlačování stojek do půdy budiž vhodné čeleno. Při neúnosné půdě budiž použito zvláštních zajištění.

(4) Podpory stropů několika pater buďte tak rozděleny, aby stály pokud možno dostředně nad sebou.

(5) Podpory delší než 5 m buďte po délce i hloubce mezi sebou ztuženy (zavětrováním) a zajištěny proti vybočení.

(6) Při zřizování stropů a klenutí v místnostech o světlé výšce větší než 8 m, nebo při velmi zatížených částech stavby, buďte podpory zhotoveny ze zvlášť silných nebo dvojitých dřev, neupotřebí-li se skružových lešení svázaných. Podpory třeba spojití mezi sebou vodorovně a zvlášť zabezpečiti dvojitými kříži.

(7) Při zřizování bednění nutno pamatovati na to, aby při odbedňování mohlo se ponechati několik zajišťovacích podpor, aniž by bylo třeba hýbatí bednicími prkny, ležícími na nich nebo nad nimi. Ve vícepatrových budovách musí zůstati zajišťovací podpory pokud možno dostředně nad sebou. Při malých rozpětích postačuje jediná taková podpora pod středem každého trámu a pod středem stropních polí, jež mají rozpětí více než 3 m. Při podvlacích a dlouhých trámech jsou nutny ještě další zajišťovací podpory.

#### § 74.

(1) Po dobu betonování stropu buďte v patře pod ním klíny zkoušeny a podle potřeby přitaženy.

(2) Bednění a podpory nesmí se odstraniti dříve, dokud odpovědný stavbyvedoucí se nepřesvědčil prohlídkou konstrukce o potřebném ztvrdnutí betonu a nenařídil odbednění; zajišťovací podpory musí se ovšem ponechati dále.

(3) Až do náležitého zatvrdnutí betonu buďte části staveb chráněny proti účinkům mrazu, předčasnému vysušení a zabezpečeny před otřesy a zatížením.

(4) Zvláštní opatrnosti jest zapotřebí při odstraňování bednění těch částí stavby, jež v té době nesou skoro již plné břemeno do počtu vzaté, na příklad u střech a střešních stropů, při krakorcových, konsolových a arkýřových podporách.

(5) Při odstraňování bednění nutno nej dříve snížit podpory a skruže; náhlé odstraňování je zakázáno. Také otřesů třeba se při tom vyvarovati.

#### § 75.

(1) O postupu betonářské práce nutno vésti zápis, z něhož by mohla býti vždy prokázána časová období, ve kterých byly prováděny jednotlivé práce. Dny mrazu buďte v něm zvlášť zaznamenány a udán počet stupňů i hodina měření.

(2) Dokud části stavby jsou podepřeny lešení, nesmějí býti do čtyř dnů po skončení betonování vydány nijakému škodlivému zatížení. Po té době smějí býti zatíženy pouze břemeny vznikajícími postupem stavby (stěnami, pilíři, sloupy atd.), avšak jen tehdy, jsou-li podpěrná lešení a bednění dostatečně silná, a zatvrdl-li beton již v té míře, že nenastanou škodlivé deformace. Použije-li se cementů o veliké počáteční pevnosti, může býti tato lhůta kratší.

(3) Zakázáno jest shazovati břemena (kameny, trámy, prkna, nosníky atd.) na čerstvě zřízené stropy, pojížděti po nich kolečky a pod. bez pokrytí, nebo přetěžovati takové stropy stavebními hmotami.

(4) Pro dopravu materiálu buďte zřízeny vhodné, dostatečně silné přejezdy, aby se dopravovaná váha nepřenášela na čerstvou betonovou konstrukci. Při zřizování lešení na kozách na betonových stropech buďte nohy koz postaveny na fošny nebo lešenová prkna náležité síly. Při vytahování, dopravě a zasazování těžkých součástí budiž nad betonovou konstrukcí zřízena dostatečně silná podlaha, aby konstrukce nebyla dotčena tlakem, údery nebo sesutím.



## § 76.

(1) Veškeré dřevěné součástky nutno po odebrání ihned odstraniti a na vhodných místech uložit tak, aby nutné průchody zůstaly volné. Vycínající hřeby třeba ihned vytáhnouti nebo ohnouti.

(2) Veškeré v dosahu dělníků ležící pohyblivé součástky strojního zařízení k výrobě a dopravě betonu budtež opatřeny bezpečnými kryty nebo ohrazeními.

(3) Dělníci zaměstnaní stříháním, ohýbáním želez, budtež zpravidla opatření rukavicemi.

(4) Jinak platí příslušné předpisy výnosu býv. rak. ministerstva veřejných prací ze dne 15. června 1911, č. 42/30-IX D, dále výnosu ministerstva veřejných prací ze dne 15. září 1918, č. 29.768/1918, upraveného výnosem ze dne 10. dubna 1919, č. 8418-XII, a výnosu téhož ministerstva ze dne 28. prosince 1922, č. 72.861-XII B, jakož i veškeré předpisy, které budou v té příčině ještě vydány.

## 16. Stavba továrních komínů.

## § 77.

(1) Při stavbě komínů volně stojících budtež uvnitř zazdívána železná stupátka, vzdálená od sebe nejvýše 40 cm. Zazdí-li se stupátka i zvenčí, smějí počínati teprve ve výši 3 m a budtež ve vzdálenostech asi 5 m opatřena odpočívadly, zřízenými v podobě dvou větších oblouků upevněných nad sebou tak, aby prostor mezi stupátky a oblouky byl asi 60 cm široký. Stupátka musí býti z kujného železa 18—20 mm silného, 30—35 cm široká a musí odstávati od zdiva nejméně 15 cm.

(2) K ochraně dělníků zaměstnaných na zemi budiž u výtahu nebo u místa vjezdu do komína zřízena z omítaných silných prken těsná ochranná střecha se sklonem ke komínu. Ostatní pracoviště pod komínem budiž ohrazeno nebo zabezpečeno rovněž ochrannou střechou.

(3) Na ochranu dělníků zaměstnaných zděním komína budiž as 2 m pod každým pracovním lešením uvnitř komína upraveno ochranné lešení.

(4) Dopravuje-li se materiál vnitřkem komína, budiž také tam zřízen ochranný kryt přímo nad dělníky zaměstnanými na zemi. Vstupovati do vnitřku komína mimo ochranný kryt jest přísně zakázáno. K manipulaci s těžkými nádobami dole v komíně budiž použito tyčí s háky.

## § 78.

(1) Cihly, nástroje a podobné předměty budte vytahovány pouze v nádobách nebo jiných zařízeních, jež zamezují jejich vypadnutí. Přepřehování těžných nádob není dovoleno.

(2) Výtahové konsoly, používané ke stavbě komínů, mají až do poloviny zapadati do vnitřku komína a býti náležitě upevněny. Konsol se svislými tránci kratšími než 4 m se nesmí upotřebiti. Vytahuje-li se materiál vně komína, jako na př. při malých otvorech, a je-li zdvihadlo na těže straně komína jako je těžná nádoba, musí býti konce sedla konsoly proti výtahové kladce řádně zakotveny a zabezpečeny.

(3) Vnější pracovní lešení nesmí s konsolami k němu příslušejícími býti upevněno na železných stupátkách, nýbrž na skružovém pásu.

(4) Lešenová prkna (podlaha) budte před sešinutím s konsol náležitě zabezpečena. Přibíjeti je hřebíky jest zakázáno. Lešení nutno opatřiti zábradlím.

(5) Stahování komínů železnými pásy smí se díti toliko s náležitých lešení.

## § 79.

(1) Doprava osob výtahem na hmoty jest přísně zakázána.

(2) Při dopravě smí se upotřebiti pouze háků-karabinek.

(3) Na ochranu proti spadnutí do otvoru pracovního lešení nutno, dopravuje-li se vnitřkem, zřídit těsné ohrazení aspoň 60 cm vysoké. Při menším průměru komína stačí, je-li otvor pevně a bezpečně zakryt.

(4) Při všech pracích na továrních komínech, jež se neprovádějí s vnějšího lešení, mají dělníci používatí záchranného pásu s bezpečnostním hákem, jehož lano, dostatečně dlouhé a silné musí býti spolehlivě upevněno. Záchranný pás s příslušenstvím dodá zaměstnavatel.

## HLAVA II.

## Předpisy na ochranu zdraví.

## § 80.

(1) V uzavřených místnostech, kde hoří koks nebo uhlí bez řádného odvádění plynů a kouře hned z místa vzniku, nesmí se pracovati ani přespávati.



(2) Prostory takové musí býti od ostatních pracoven těsně uzavřeny. Vstupovati do nich smí se jen při otevřených dveřích za účelem obsluhy ohně a pod., tedy na krátkou dobu. Přístup k takovým prostorům budiž jiným osobám zakázán nápadnou vyhláškou.

(3) Pobyť a práce v prostorách ležících vedle, nad nebo pod místnostmi s otevřenými koksovými ohni jsou dovoleny jen tehdy, když se tyto místnosti větrají na ven ponecháním částí okenní plochy bez zasklení.

(4) Koše s koksem musí býti postaveny na ohnivzdorném podkladě v náležité vzdálenosti od dřevěných částí lešení a jiných hořlavých látek.

(5) V pracovních nutno koksové koše a kamna k vysoušení vůbec opatřiti odváděcí troubou, ústící ven nebo do komína, aby plyny a kouř byly dokonale odváděny.

#### § 81.

(1) Pro dobu pracovních odpočinků a na ochranu proti nepohodě, jakož i k uschování šatů, potravin, jídelního náčiní atd. musí na stavbách, kde pracuje 10 nebo více dělníků, po dobu, pokud tam práce trvají, býti po ruce vhodné přístřeší, jež se dá okny větrati a dveřmi na zámek uzavírat. Průměrná výška přístřeší nechť činí aspoň 2'30 m a plocha alespoň tolik, aby na každého dělníka, který používá na stavbě přístřeší, připadal pokud možno 1 m<sup>2</sup> podlahy. Přístřeší musí míti těsné stěny a býti opatřeno prkennou nebo podobnou suchou podlahou, lavicemi, stoly, háky na šaty, políčkami na uložení jídelního náčiní a jídel, vše v potřebném množství; za chladnějšího počasí nechť se náležitě vytápí, při čemž musí býti dělníkům také umožněno, aby si ohřáli přinesené pokrmy a nápoje.

(2) Přístřeší pro dělníky nesmí býti zároveň užíváno za skladiště stavebních hmot, náčiní a podobných předmětů. Musí býti udržováno i se zařízením v náležitém stavu a čistotě.

(3) Také nutno se postarati o umyvadla s náležitým zařízením, o opatření v první pomoci při úrazu nebo onemocnění a podle potřeby o umělé osvětlování. Ve větších přístřeších třeba postaviti plovátka vodou naplněná.

(4) Poskytuje-li se dělnictvu na stavbě nocleh, budiž noclehárny tak zařízeny, aby vyhovovaly zdravotním a bezpečnostním předpisům; zejména budiž pečováno o čistotu nocleháren, dostatečný počet umyvadel s potřebným zařízením a o vytápění v době chladného počasí. Pro každého dělníka budiž připra-

veno po lůžku. Je-li lůžko hromadné, budiž každému dělníku vykázán prostor nejméně 80 cm široký, oddělený od ostatních prkny aspoň 25 cm vysokými.

#### § 82.

(1) Na staveništi budiž dobrá, čerstvá pitná voda v náležitém množství. Zároveň buďte tu po ruce nádoby k pití.

(2) Pro první pomoc při úrazech a náhlých onemocněních musí býti na stavenišťích po ruce těsně uzavíratelná skříňka s potřebným obvazovým materiálem (obvazy t. zv. kapesní nebo „typu malého“ nebo „většího“) vatou, prostředky stavíci krvácení, občerstvujícími a pod. Kde není postaráno jinak o účelnou dopravu raněných, buďtež na blízkou stavbu po ruce nosítka pro dopravu raněných. Prostředky pro první pomoc buďte pečlivě chovány v čistotě. V bezprostřední blízkosti nutno vyvěsiti návod příslušné pojišťovny o poskytnutí první pomoci, s nímž buďtež stavbyvedoucí polír a několik dělníků dobře obeznámeni. O pomoc lékařskou buď však vždy postaráno co nejdříve. Na stavenišťích buďtež podle možnosti vyvěšovány také plakáty o zabránění úrazů.

(3) Jména a byty lékařů nemocenských pojišťoven buďte oznámeny dělníkům na stavenišťích vyhláškami, dodanými příslušnými pojišťovnami. Stejně budiž vyvěšena tabulka příspěvků na sociální pojištění podle výše mzdy.

#### § 83.

(1) Na každém staveništi buďtež na přiměřeném místě zřízeny kryté záchody, vyhovující počtu dělníků a zdravotním předpisům. Na každých 30 osob musí připadnouti v záchodě aspoň jedno sedadlo. Je-li záchodů více, budiž vždy každé sedadlo od ostatních odděleno stěnou. Sedadlo nechť má čelní stěnu a je buď vodorovné nebo jen nepatrně skloněné. Je-li na stavbě zaměstnáno více než 10 osob různého pohlaví, musí býti záchody podle toho odděleny a označeny. Záchody buďte světlé, dobře větrané a tak upraveny, aby zvenku nebylo do nich viděti.

(2) U oddělení pro muže buď zřízen pissoir.

(3) Záchody buďte udržovány stále v čistotě, pokud možno v nezapáchajícím stavu a podle potřeby často desinfikovány.

#### § 84.

(1) Při všech stavebních pracích nutno zabrániti podle možnosti vzníkání prachu.



(2) Na stavbách, kde je nutno pracovati na vnitřních pracích nebo na průčelí i v zimě, buďte pracovní prostory zatímne uzavřeny a upraveny tak, aby měly dostatek světla a byly chráněny před škodlivými vlivy povětrnosti. Tak musí zejména při stavbě kachlových kamen za chladného, zvláště mrazivého počasí příslušný živnostník dbáti o to, aby místnosti, v nichž se pracuje, byly uzavřeny a dělníci měli k rozdělávání hlíny po ruce dostatek teplé vody.

(3) Při pracích s olovnatými barvami musí býti šetřeno předpisů zákona ze dne 12. června 1924, č. 137 Sb. z. a n., jímž se vydávají předpisy k ochraně života a zdraví osob, zaměstnaných v živnostech natěračských, lakýrnických a malířských.

### HLAVA III.

#### Předpisy pro dělníky.

##### § 85.

(1) Každý dělník budiž při vstupu do práce upozorněn na předpisy v dalším uvedené, které buďte trvale a vždy dobře čitelně vyvěšeny na všeobecně přístupném místě nebo na několika místech staveniště. Na předpis § 93, odst. 1., o hlášení úrazů, budiž každý dělník při svém vstupu do práce zvláště upozorněn.

(2) Při zemních a zakládacích pracích nesmí se vůbec podkopávat. Nezabezpečené okraje jam nesmí se zatěžovati vybranou zeminou, materiálem a pod. Také vzpěry u roubení jam nesmí se zatěžovati, nejsou-li zvláště zajištěny proti sesmeknutí.

(3) Do studní, šachet, žump nebo starých zavřených podzemních prostor smí se vstupovati teprve tehdy, když špatný vzduch nebo škodlivé plyny snad tam nahromaděné byly odstraněny a dělník se přivázal. Při studnařských pracích musí býti v šachtě zavěšeno záchranné lano.

(4) Při vyhlubování studní nesmí býti těžné nádoby plněny až po okraj.

(5) Při vytahování těžných nádob smí býti západka vypnuta a brzda uvolněna teprve tehdy, když břemeno není již nad studní. Lano budiž s nádobou pevně spojeno nebo opatřeno pojistným hákem.

##### § 86.

(1) Dělníci jsou povinni zřizovati lešení s největší péčí a prohlédnouti je před upotřebením co do pevnosti a ochranných opatření, zejména po delších přerušeních práce, po bouři, větru nebo delším deštivém počasí.

(2) Při stavbě a odklízování lešení nechť se dělníci zbytečně pod nimi nezdržují.

(3) Zapovídá se shazovati s lešení nebo odjinud se stavby na místa neohrazená, nebo zvláště nehlídaná, nástroje, dřeva, cihly, kameny a jinaké těžší předměty. Stejně jest zakázáno zatěžovati lešení nestejněměrně a nepřiměřeně jejich únosností a způsobu jejich stavby, seskakovati na lešení hlouběji položená nebo na čerstvě upravené betonové stropy a klenby, shazovati na ně těžší předměty.

(4) Hřebíky, vyčnívající z lešenového materiálu a náradí, buďte ihned odstraněny nebo bezpečně ohnuty.

(5) Není dovoleno upevňovati lešení na okapní žlaby a odpadní roury, na okenní rámy, hromosvody a jiné nepevné předměty.

(6) Používati cihel pouze na sebe narovnaných, dále soudků, beden a podobných předmětů za podklad štenýřů, sloupů, koz, lyžin atd. se zakazuje.

(7) Skoby mají se tak uvolňovati, aby ani neodskakovaly ani neodletovaly. Shazovati a vyhazovati skoby, šrouby a podobné předměty při stavbě nebo bourání lešení jest zakázáno.

(8) Žebříky buďte při stavbě i odklizení lešení zabezpečeny proti převrnutí a stavěny vždy na pevný podklad. Poškozených žebříků se nesmí upotřebiti.

(9) Zapovídá se svémocně jakkoli odstraňovati části lešení, žebříky, fošny, nosníky, skoby, kozy, kryty atd., jakož i svémocně jakkoli měniti stavební zařízení vůbec.

(10) Při vytahování a spouštění zavěšených lešení buďte rumpály stejnoměrně točeny, aby lešení nepřišlo do šikmé polohy. Kliky rumpálů buďte upevněny nebo sňaty, neužívá-li se jich.

(11) Zdržovati se na lešení za polední přestávky — kromě lešení při vysokých věžích a komínech — je nepřípustno.

(12) Pod otvory lešení, zřízenými pro vytahování materiálu, není dovoleno zdržovati se po dobu dopravy. V čase, kdy vytahovadlo nepracuje, musí býti šachta úplně zavřena.

##### § 87.

(1) Užívá-li se zdvihadel, budiž břemeno pečlivě a spolehlivě upevněno, nebo tak uloženo, aby naložené věci nemohly spadnouti.

(2) Pracovati nebo zdržovati se pod vytahovanými břemeny, osazovanými trámy, staveným krovem a pod. jest zakázáno.



(3) Jezditi výtahem, který není zařízen k dopravě osob, není dovoleno. Podobně jest zakázáno sjížděti po lanech nebo spouštěti se kladkou.

(4) Těžné nádoby nesmějí býti tak naplňovány, aby obsah při kývání nádob mohl spadnouti nebo přetéci.

(5) Malta budiž nalévána do puten a sudů tak, aby stříkala co nejméně.

(6) Na kolečka smí se nakládati jen tolik, kolik dělník zmůže, aby mohl kolečkem dobře zacházeti.

(7) Společné nošení břemen nechť se děje za dozoru a velení předního dělníka, při čemž třeba předem zjistiti, je-li dopravní cesta volná.

### § 88.

(1) Odkládati plné pytle, cihly a podobné věci do okenních a jiných otvorů se nedovoluje.

(2) Lezení po lešeních, lanech, řetězech, tyčích atd. jest zakázáno.

(3) Vystupovati při práci na konve, bedny nebo podobné vratké a nepevné podklady se zakazuje.

(4) Spouští-li se břemeno jeřáby a zdvihadly, smí býti brzda jen stejnoměrně, opatrně přidržována a teprve tenkrát uvolněna, když byly kliky sňaty, nebo, kde to není možno, když dělníci odstoupili stranou.

(5) Zachycovati pohybující se kliky zdvihadel, jeřábů nebo rumpálů není dovoleno.

(6) Při zdvihání břemene budiž západka stále v činnosti.

(7) Vyznačené dovolené zatížení u zdvihadel nesmí býti překračováno.

### § 89.

(1) Při posunování železničních vozů nechť užívají dělníci daných jim vhodných brzdících sochorů, podkladných klínů a podobných předmětů.

(2) Posunují-li se vozy lidmi, nesmějí posunovači nikdy zpředu posunovati a nikdy jíti na koleji. Posunují-li se na týchž kolejích zároveň ještě jiné vozy, smějí posunovači posunovati jenom na podélné straně vozů a nesmějí mezi ně vstupovati. Za náledí budiž trať i přiměřené pruhy podle ní posypány pískem, popelem a podobnými sypkými hmotami.

(3) Posunují-li se vozy taženými zvířaty, buďte tato zvířata stále vedena rukou a pokud možno mimo kolej.

(4) Vozy smějí se spojovati jen za klidu vlaku, a to podle možnosti se strany, aniž by dotčený dělník vstupoval mezi nárazníky.

(5) Točnice a posunovadla buďte zabezpečena ve své správné poloze, dříve nežli se přes ně jede.

(6) Železniční vozy, stojící na kolejích, buďte tak pevně zajištěny, aby nemohly přijíti samy v pohyb.

(7) Skládati smí se jen tehdy, když příslušný vůz jest pevně zabrzděn, anebo když jsou kola podložena.

(8) Při dopravě těžkých břemen na kolejích ve svahu a uvnitř stavení budiž dbáno zvláštní opatrnosti.

(9) Povozy, tažené zvířaty a přivázející stavební materiál, nesmí zůstat bez dozoru a nesmí zájžděti příliš blízko k lešením, jež by mohla býti nárazem povozu stržena.

### § 90.

(1) Náčiní, nástroje a materiál buďtež bezpečně ukládány a tak srovnány, aby se nemohly zřítiti nebo převrátiti.

(2) Dělníci jsou povinni při nebezpečných pracích, zejména pokrývačských, při shazování sněhu, čištění oken, zřizování hromosvodů, při některých pracích klempířských, sklenářských a natěračských, při stavbě továrních komínů, montáží vysokých železných konstrukcí a podobných pracích používati jim daných bezpečnostních pásů a provazů. Takové provazy, není-li zvláštního zařízení na střeše k jejich upevnění, musí býti upevněny bezpečným způsobem na obvyklém lešení žebříkovém.

(3) Při střešních pracích buďte nošeny toliko střevíce s měkkými podrážkami, po případě ovázané hadry.

(4) Vstupovati na uzavřená nebo neosvětlená místa na stavbách jest zakázáno.

(5) Do prostor, kde je cítiti svítiplyn, acetylen a podobné hořlavé plyny, nesmí se vstupovat se světlem.

(6) Lampy pro lehce prchavá svítiva s hořáky, zřízenými pod nádrážkou na svítivo, buďte tak zavěšeny a nošeny, aby bylo zabráněno silnějšímu zahřátí této nádrážky. Do místností, určených k uschování těchto lamp a jejich svítiva, smí se vstupovati jen na krátký čas.

(7) U elektrických vedení k osvětlování nebo k pohonu nechť dělníci dbají toho, aby se vedení nedotkli.



## § 91.

(1) Do místností, které se vysušují výhřevnými úpravami bez odvádění kouře (koši s koksem a pod.), smí se vstupovati jen při otevřených dveřích nebo oknech a toliko na krátký čas. V takových místnostech nesmí se ovšem přespávati.

(2) Při pracích, při kterých mohou býti ohroženy oči zaměstnaných dělníků, zejména při tlučení šterku a opracování kamene, musí dělníci nositi dané jim ochranné brýle, ochranná stínítka, nebo masky na obličej, po případě chrániti se ochrannými stěnami před odletujícími úlomky. Při pracích s hmotami silně prašícími mají dělníci užívati daných jim respirátorů.

(3) Při stavbě lešení nesmí dělníci nositi dřeváky nebo obuv s dřevěnou podešví.

(4) Chození bosýma nohama není na stavbě dovoleno.

(5) Při náledí a za mrazu smí se vstupovati na lešení, chodby, schody a podobná místa nebo na horní plochy zdí jen tehdy, když byly pískem nebo podobnou hmotou posypány, po případě jinak pro chůzi bezpečně upraveny. Žebříky nutno vždy očistiti od sněhu a ledu.

## § 92.

(1) Každé porouchání stavebního zařízení nebo nápadné zjevy na nich buďte ihned oznámeny zřízení, kterému jest podnikatelem svěřen dozor.

(2) Užívati pracovních a ochranných zařízení k jiným účelům nežli k těm, pro které jsou určena, svévolně je odstraňovati nebo poškozovati jest zakázáno.

(3) Dělníkům jest zapověděno měniti nebo opravovati něco na pracovním náčiní, elektrickém vedení, strojním a jiném podobném zařízení, jehož obsluha, používání nebo udržování jim nepřísluší. Není dovoleno, aby dělníci ohrožovali sebe nebo jiné pracemi přičícími se účelům stavby, hrami, škádlením, hašteřením a jinakými svévolnými činy.

(4) Každý dělník má již ve svém vlastním zájmu hleděti předejiti škodě a nebezpečí hrozícímu jemu, jeho spolupracujícím i jiným osobám.

(5) Ku pracovištím smí se přicházeti a z nich odcházeti pouze po cestách, vchodech a východech k tomu určených. Do místností se strojním zařízením nesmějí nepovolané osoby vstupovati.

## § 93.

(1) Každý úraz při práci budiž ihned oznámen dozorcímu orgánu postiženou osobou, nebo nemůže-li tak učiniti, svědky úrazu. V práci má postižený tak dlouho ustati, dokud poranění není chráněno aspoň náležitým prozatímním obvazem.

(2) Osoby, které trpí padoucnicí, křečemi, občasnými mdlobami, závratí, nedoslýchavostí, silnou krátkozrakostí nebo jinými tělesnými slabostmi nebo vadami v té míře, že by tím byly vydány při některých pracích krom-obyčejnému nebezpečí nebo ohrožovaly by spoludělníky, jsou povinny učiniti o tom oznámení zaměstnavateli nebo jeho zástupci ještě před převzetím práce.

## § 94.

(1) Kouření uvnitř budov a požívání lihových nápojů při práci není dovoleno. Opilé osoby nesmí do staveb ani vstupovati, ani se tam zdržovati.

(2) Kde by hrozilo nebezpečí požáru, musí se dělníci bezvýjimečně zdržeti kouření na vyznačených místech.

(3) Každé svévolné poškození náradí, stavebních hmot i různých částí díla jest přísně zakázáno.

(4) Dělník jest povinen dbáti ve všem, co směřuje k bezpečnosti práce a díla, příkazů dílovedoucího.

(5) Při záchranných pracích je povinností každého dělníka se jich zúčastniti.

## HLAVA IV.

## Závěrečná ustanovení.

## § 95.

(1) Osoba oprávněná k provádění stavby je povinna, není-li osobně přítomna provádění stavby, pověřiti dozorem náležitě způsobilého dozorce (stavbyvedoucího, políra, dílovedoucího a pod.), jemuž buďte doručeny předpisy tohoto nařízení. Osoba oprávněná k provádění stavby má rovněž pečovati, aby tyto předpisy byly vyloženy na vhodném, dělnictvu snadno přístupném místě staveniště stále v čitelném stavu.

(2) Předepsané seznamy osob zaměstnaných na stavbě musí býti na stavbě stále vedeny.